

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE RELAȚII INTERNAȚIONALE ȘI STUDII
DE SECURITATE

REZUMAT
TEZĂ DE DOCTORAT

Coordonator științific:
Prof.univ.dr. Ioan HORGA

Doctorandă:
Alexandra RADU

2022

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE RELAȚII INTERNAȚIONALE ȘI STUDII
DE SECURITATE
DOMENIUL: RELAȚII INTERNAȚIONALE ȘI STUDII EUROPENE**

**Evaluarea Cooperării Transfrontaliere la frontiera Nord-
Estică a României prin prisma Programelor Operaționale
Comune de Cooperare**

**Coordonator științific:
Prof.univ.dr. Ioan HORGA**

**Doctorandă:
Alexandra RADU**

**CLUJ-NAPOCA
2022**

CUPRINS

Abrevieri.....	6
Introducere	9
1. Considerații generale asupra cooperării transfrontaliere. dezvoltarea regională și politica de coeziune.....	20
1.1. Delimitări conceptuale și geneză privind cooperarea transfrontalieră	20
1.1.1. Aspecte generale și caracteristica evolutivă a cooperării transfrontaliere.....	20
1.1.2. Noile frontiere europene și impactul acestora asupra cooperării transfrontaliere	24
1.1.3. Comunicarea: premisă a cooperării transfrontaliere.....	29
1.1.4. Instrumente legislative în contextual cooperării transfrontaliere.....	30
1.1.5. Clasificația cooperării	33
1.1.6. Principiile cooperării transfrontaliere	38
1.2. Cooperarea transfrontalieră. Concept și accepțiuni.....	40
1.2.1. Cooperare transfrontalieră în contextul dinamic.....	40
1.2.2. Pârghii conlucrative ale comunităților regionale pe plan național respectiv internațional	42
1.3. Eueoregiunile: posibil motor al cooperării transfrontaliere?.....	44
1.3.1. Regiunile transfrontaliere și rolul lor în formarea euroregiunilor.....	44
1.3.2. Euroregiunile-alternative ale UE în domeniul cooperării transfrontaliere	48
1.4. Politica de Coeziune în Europa	53
1.4.1. Aspecte introductive privind Politica de Coeziune	53
1.4.2. Politica europeană de coeziune în România	59
1.5. Dezvoltarea regională în Ucraina, descentralizare și impulsioneare către un parteneriat solid cu Uniunea Europeană	69
1.5.1. Ucraina între reforme și răscruce.....	69
1.5.2. Bune practici de colaborare UE-Ucraina	77
1.6. Noua Politică de Coeziune 2014-2020	83
1.6.1. Premisele Politicii de Coeziune în Uniunea Europeană și în România pentru exercițiul bugetar 2014-2020.....	83
1.6.2. Politica de Coeziune 2014-2020 privind creșterea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii în zonele transfrontaliere	87
2 Relații transfrontaliere și politica europeană de vecinătate la frontierele estice ale UE. Regândirea PEV privind circumstanțele parteneriatului estic (PaE)	89
2.1. Cooperarea transfrontalieră în contextul Politicii Europene de Vecinătate	89
2.1.1. Politica Europeană de Vecinătate-instrument eficace pentru cooperarea transfrontalieră	89

2.1.2. Contribuția României și poziția sa vis-a-vis de PEV	100
2.1.3. Impactul condiționalității UE asupra Ucrainei în cadrul Politicii Europene de Vecinătate	103
2.2. Aprofundarea relațiilor de cooperare în contextul Parteneriatului Estic (PaE).....	114
2.2.1. Uniunea Europeană și noua proximitate a Parteneriatului Estic.....	114
2.2.2. Parteneriatul Estic și provocările de securitate ucrainiene	118
2.3. Coridoarele internaționale de transport România-Ucraina-element cheie pentru cooperarea transfrontalieră	120
2.4. Creșterea capacităților și abilităților antreprenoriale pentru IMM-urile din aria de frontieră româno-ucrainiană	126
2.5. Relații de cooperare România-Ucraina	134
2.5.1. România și Ucraina-gestionarea unei cooperări anevoioase.....	134
2.5.2. Propuneri privind perspectiva relațiilor de cooperare tranfrontalieră România-Ucraina	142
3. Evaluarea nivelului de cooperare transfrontalieră româno-ucrainene prin programele operaționale comune la frontierele nord-estice ale României.....	147
3.1. Cooperarea transfrontalieră la granițele româno-ucrainiene	147
3.2. Evaluarea- element de bază în procesul european de programare, lansare, implementare și monitorizare a Programelor Operaționale Comune	150
3.3. Programul Cooperare Romania-Ucraina-Moldova 2007-2013	154
3.3.1. Prezentare generală a programului	154
3.3.2. Evaluarea Ex-Ante Programul Cooperare Romania-Ucraina-Moldova 2007-2013 ...	158
3.3.3. Evaluarea on-going/intermediară a Programul Cooperare Romania-Ucraina-Moldova 2007-2013	166
3.3.4. Implementarea proiectelor. Evaluarea ex-post a POC RO-UA-MD 2007-2013.....	176
3.4. Sustenabilitatea proiectelor finanțate prin Pogramul Operațional Comun RO-UA-MD 2007-2013. Ce se întâmplă cu acestea după încheierea finanțării?	189
3.5. Programul Operațional Comun privind cooperarea transfrontalieră România-Ucraina 2014-2020.....	192
3.5.1. Obiectivele strategice ale programelor operaționale privind cooperarea transfrontalieră 2014-2020	192
3.5.2. Prezentarea generală a Programul Coop. Rom-Ucr 2014-2020	194
3.5.3. Evaluarea ex-ante și analiza SWOT a POC România-Ucraina 2014-2020	197
3.5.4. Evaluarea intermediară și on-going POC RO-UA 2014-2020	210
3.5.5. Implementarea proiectelor. Evaluarea ex-post a POC RO-UA 2014-2020.....	219
3.6. Programul Cooperare Romania-Ucraina-Moldova 2007-2013 vs. Programul Cooperare Romania-Ucraina-Moldova 2007-2013	223
CONCLUZII.....	230
BIBLIOGRAFIE.....	237
ANEXE.....	265

Abrevieri

AA - Autoritatea de Audit
AA- Acorduri de Asociere
ACIS –Autoritatea pentru Coordonarea Instrumentelor Structurale
AEBR – Asociația Regiunilor Frontaliere Europene
AM- Autoritate de Management
AN – Autoritatea Națională
ARM-Armenia
AZE-Azerbaijan
BERD- Banca Europeană de Reconstrucție de Dezvoltare
BLR-Belarus
BRCT – Biroul Regional pentru Cooperare Transfrontalieră Suceava
CADSES- Central, Adriatic, Danubian și Southeast European Space-bar
CBC- Cross-Border Cooperation
CCM – Comitetul Comun de Monitorizare
CCS – Comitetul Comun de Selecție
CE – Consiliul Europei
CE –Comisia Europeană
CEE- Europa Centrală și de Est
CM –Comitet de Monitorizare
CNSR –Cadru Național Strategic de Referință
CoR- Comitetul European al Regiunilor
CSNR- Cadrele strategice naționale de referință
CT – Cooperarea Transfrontalieră
CTJ- Communauté de Travail du Jura
CUE –Consiliul Uniunii Europene
DCTFA- Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (Acorduri de asociere)
EUR- Moneda Euro
FC – Fondul de Coeziune
FEDR - Fondul European pentru Dezvoltare Regională
FEOGA- Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă
FSE - Fondul Social European
GEO-Georgia

HG – Hotărârea Guvernului
 IEV- Instrumentul European de Vecinătate
 IEVP- Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat
 IFOP – Instrumentul Financiar de Orientare în domeniul Pescuitului
 IMM – Întreprinderi mici și mijlocii
 Instr. Eur. de vec și parteneriat 2007-2013-Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat 2007-2013
 ISPA - Instrumentul pentru Politici Structurale de Pre-Aderare
 LACE – Asistență pentru Legături și Cooperare pentru Regiunile Europene de Frontieră
 MD- Republica Moldova
 MDA-Republica Moldova
 MDLPL- Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Locuințelor
 MFP – Ministerul Finanțelor Publice (România)
 NATO- Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
 NSI – Noile State Independente
 NUTS – Nomenclatorul Unităților Teritoriale pentru Statistică
 ONG – Organizație non-guvernamentală
 PA- Planuri de Acțiune
 PAE- Parteneriatul Estic
 PE –Parlamentul European
 PEC – Politica Europeană de Coeziune
 PEV- Politica Europeană de Vecinătate
 Phare CT - Programul Phare pentru Cooperare Transfrontalieră
 PIB –Produs Intern Brut
 POC RO-UA- Programul Operațional Comun România-Ucraina
 POC RO-UA-MD- Programul Operațional Comun România-Ucraina-Republica Moldova
 PO-Program Operațional
 PO-Programe Operaționale
 Progr.Coop.Transf. Rom-Ucr-Moldova 2007-2013-Programul de Cooperare Transfrontalieră România-Ucraina-Moldova 2007-2013
 Progr.Coop.Transf. Rom-Ucr 2014-2020- Programul de Cooperare Transfrontalieră România-Ucraina 2014-2020
 POR –Programul Operațional Regional
 RO - România
 STC – Secretariatul Tehnic Comun

SUA- Statele Unite ale Americii

SWOT – Puncte tari, puncte slabe, oportunități, amenințări

*TACIS CBC - Asistență Tehnică pentru Cooperarea Transfrontalieră a țărilor din
Comunitatea Statelor Independente*

UA-Ucraina

UKR-Ucraina

UE –Uniunea Europeană

USD- Dolar american

INTRODUCERE

Prezenta temă a tezei de doctorat, se axează pe analiza aprofundată dar și comparativă a managementului cooperării transfrontaliere al Programul de Cooperare Transfrontaliera România-Ucraina-Rep.Moldova 2007-2013, respectiv al Programul de Cooperare Transfrontaliera România-Ucraina 2014-2020.

Dacă ar fi să ne oprim asupra justificării acestei teme, argumentul esențial ar putea fi faptul că, la început, atunci când Domnul Coordonator, Profesorul Ioan Horga, mi-a propus să abordăm acest subiect, am fost destul de reticentă, fiind un subiect de actualitate, mai ales pe fondul problemelor recente de pe scena relațiilor internaționale pe care le întâmpină Ucraina și nu numai.

Noutatea, importanța dar și absența unei analize sistematice asupra Programelor Operaționale Comune în cele două state implicate (raportat la modul de implementare al Politicii de Cooperare Teritorială/Transfrontalieră la nivel național), ne-a determinat în alegerea temei amintite.

Un alt motiv pentru care am ales să analizăm în-de-aproape acest subiect, este faptul că pe parcursul Masteratului pe care l-am absolvit (*Dezvoltare Regională și Comunicare Instituțională în UE*, Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Științele Comunicării Oradea), am studiat/analizat Programul de Cooperare Transfronteliera România-Ucraina-Moldova 2007-2013, studiu utilizat, altminteri, precum un punct de pornire în demersurile noastre, construind pe temeliiile acestuia, prezenta lucrare.

În momentul de față ambele state, respectiv România și Ucraina se suprapun exercițiului de implementare a perioadei de programare 2014-2020 și considerăm că este necesară o aprofundare a analizei teoretice și practice în domeniul politicilor de cooperare transfrontalieră și a sistemelor de implementare a acestora în țările Uniunii Europene, sub aspectul îmbunătățirii ratei de absorbție și performanței în atingerea obiectivelor strategice.

1. Obiectivele cercetării

Tema cercetării, o constituie deci, o aprofundare teoretică dar și practică a conceptului de cooperare transfrontalieră europeană, implicit a *Politicii de Coeziune*, a *PEV*, respectiv obiectivul său primordial ce vizează consolidarea cooperării la nivel transfrontalier, respectiv studierea nivelului de interacțiune între România și Ucraina prin intermediul programelor *POC RO-UA-MD 2007-2013* și *POC RO-UA 2014-2020*. Astfel, studiul de caz constă într-o analiză ex-ante, intermediară (on-going) și ex-post a Programul de Cooperare Transfronteliera România-Ucraina-Moldova 2007-2013 dar evaluările ex-ante, intermediare în ceea ce privește *POC RO-UA 2014-2020*, desigur atât cât ne-au

permis resursele și factorii în cauză. Totodată, la final, s-a făcut un studiu comparativ al celor două programe de cooperare transfrontalieră, analizându-se în detaliu efecte și sustenabilitatea acestora.

Transpus într-o altă manieră, *obiectivul general* al prezentului studiu este dat de impactul pe care programele operaționale comune, ce vizează cooperarea transfrontalieră, îl au asupra ariilor eligibile din regiunile transfrontaliere dar și de efectele și de gradul de sustenabilitate cu care proiectele și programele contribuie la dezvoltarea socio-economică a zonei și nu în ultimul rând asupra securității și siguranței frontierelor.

Din esența principală a obiectivului general se ramifică încă două *obiective secundare* ale acestei cercetări ce vizează factorii, contextul și interdependența în care se realizează și se implementează aceste programe, deoarece, după cum bine am observat pe parcursul cercetării, atunci când nu se ține seama de aceste două aspecte esențiale în ciclurile de programare, lansare și implementare a programelor, eficiența și relevanța nu pot fi percepute la cele mai înalte standarde.

Atingerea obiectivelor depinde de mai mulți factori și se poate realiza sub mai multe perspective, însă am ales în demersul nostru, îmbinarea aspectelor teoretice cu cele practice, precum și cu studiile empirice, recurgând la cărți de specialitate pe baza cărora am putut întreprinde cele trei cicluri ale evaluării asupra celor două programe.

În demersul nostru, am recurs la diferite metode care să ne ajute să răspundem cât mai eficient obiectivelor și ipotezelor de lucru, astfel, am considerat necesar să ne oprim asupra evaluării normative a documentelor¹ emise de către organisme și instituții europene, regionale sau locale în vederea obținerii informațiilor și interpretării acestora dar și a înțelegerii mediului și factorilor care exercită o importanță deosebită pentru cooperarea transfrontalieră.

Ipoteza centrală a prezentului studiu este dată, așadar, de nivelul de performanță și sustenabilitate pe care Programul de Cooperare Transfrontaliera România-Ucraina-Rep.Moldova 2007-2013, respectiv, Programul de Cooperare Transfrontaliera România-Ucraina 2014-2020 îl au asupra ariei eligibile vizată și de evaluarea gradului de dezvoltare și a condițiilor de viață din zona transfrontalieră, precum și de impactul pe care acestea îl au în intensificarea relațiilor de cooperare dintre cele două state și menținerea siguranței frontierelor estice ale Uniunii Europene. Abordarea subiectului cooperării transfrontaliere necesită clarificări și răspunsuri referitoare la *gradul de implementare al programului*, ce anume a îmbunătățit parteneriatul țărilor implicate, care sunt rezultatele cooperării dintre cei implicați. Iată, deci, ipoteza centrală a prezentei cercetări- *ce impact a avut/au programele derulate..* Referitor la ipoteza centrală a studiului regăsim și alte întrebări conectate la aceasta precum piedicile survenite din lipsa informațiilor publice și a surselor de date/rapoarte oficiale vor împiedica efectuarea unei analize obiective a cercetării? Atunci când se are

la bază un nivel de relaționare eficient și viabil între comunități (fie ele pe plan național, regional ba chiar internațional) se va produce un efect ce vizează un grad important de interacțiune în ceea ce privește statele Uniunii Europene și cele din afara acesteia? Astfel, este posibilă proiectarea spațiu mai sigur și dezvoltat? Răspunsurile la această ipoteză centrală am încercat să le regăsim sub forma studiului de caz întreprins în cadrul ultimului capitol.

*O altă ipoteză de lucru a pornit de la asumția-care sunt factorii și condițiile necesare pentru ca un program de cooperare transfrontalieră să fie socotit unul de succes? Având în vedere că există o mare interconectivitate și interdependență a conceptului de cooperare transfrontalieră și cu alte noțiuni ce trebuie avute în vedere dar și cu nivelul de descentralizare/regionalizare a statelor implicate (România și Ucraina), am considerat că evidențierea cu privire la anumite aspecte cu privire la *Politica Europeană de Vecinătate, Parteneriatul Estic*, relațiile transfrontaliere, pot concordă acestei nevoi și pot răspunde celei de-a doua ipoteze ce corespunde capitolului secund.*

O altă *ipoteză* la care am încercat să regăsim răspunsuri prin intermediul primului capitol se referă la *premisele care au creat conceptul de cooperare transfrontalieră*. Euroregiunile și comunicarea joacă un rol important în colaborarea și cooperarea transfrontalieră. Dezvoltarea structurii instituționale și crearea proiectelor socio-economice și umanitare pe teritoriul Euroregiunilor Dunării de Jos și Prut de Sus rămâne o direcție benefică pentru cooperarea bilaterală româno-ucraineană. Întrucât mediul de afaceri, cercetarea, educația și schimburile culturale cunosc o perioadă benefică datorită acestora.

Concluzionăm că acest concept central al cercetării noastre, cooperarea transfrontalieră, în țările din proximitatea Uniunii Europene susține avansarea unei practicabilitate ordonată și unificată a amplificării locale, abordarea provocărilor generale, garantarea eficacității respective a securității frontierelor străine de asemena și încurajarea cooperării locale. Astfel, programele transfrontaliere de cooperare au apărut ca instrumente financiare solide și de cooperare, având menirea de a răspunde necesităților comune.

2. Încadrarea teoretică

Luând în considerare faptul că cercetarea de față abordează chestiuni referitoare la Uniunea Europeană și concepte precum cele referitoare la politicile europene, frontiere, cooperare transfrontalieră, etc., considerăm că integrarea teoretică prin prisma relațiilor internaționale s-ar putea face pornind de la paradigma neoliberalismului instituționalist.² Totodată, remarcăm faptul că putem

² Helen Millner, Andrew Moravcsik, *Power and Interdependence. And Nonstate Actors in Worlds Politics*, Princeton – Oxford: Princeton University Press, 2009, p. 15

regăsi analogii și cu teoria *constructivismului*³ deoarece cooperarea transfrontalieră este folosită, practic, ca un instrument pentru unitatea europeană, aspect realizat prin finanțarea unor proiecte care pot accelera într-un mod pozitiv nivelul de trai dintr-o zonă transfrontalieră și pot intensifica comunicare și colaborarea statelor regăsite la granițe. Privită din punct de vedere al teoriilor integrării, regăsim câteva influențe din teoria interguvernamentalismului.

3. Metodologia cercetării

În demersul nostru am pornit de la general la particular, astfel am considerat oportun în primă etapă o analiză a diferitelor concepte ce se cer a fi cunoscute pentru înțelegerea temei de bază a cercetării precum cooperarea transfrontalieră, cooperare internațională, cooperarea regională, *Politica de Coeziune, PEV, Parteneriatul Estic*, etc. Ulterior, am abordat subiectul central prin urmărirea scopurilor, mijloacelor și obiectivelor cooperării transfrontaliere, chestiune realizabilă prin apelarea la instrumente și surse specifice precum buletine informative anulare/bianuale/lunare, rapoarte oficiale ale diferitelor autorități/organisme și instituții ale Uniunii Europene dar și a unor cercetători din domeniu, statistici, cifre și evoluții, scopul fiind acela de a arăta contribuția celor două programe, ce vizau granița comună româno-ucraineană, asupra vieții cetățenilor din aria eligibilă precum și absorbția fondurilor alocate sau în anumite cazuri insuficiența acestora. De asemenea, am considerat oportun studierea problematicii Ucrainei pe scena relațiilor internaționale, respectiv încercările de apropiere de Uniunea Europeană și renunțarea puterii hegemonice pe care Rusia o exercită asupra acesteia prin diferite modalități și factori. În cel de-al treilea capitol, care conține practic, studiul de caz, am realizat analiza evaluării programelor din prisma evaluării pe obiective, evaluarea ex-ante, evaluarea on-going și ex-post (doar în cazul POC RO-UA-MD 2007-2013) precum și Analiza SWOT.

Bazându-ne pe complexitatea, multitudinea și caracteristicile studiului, am construit această cercetare prin asocierea a două mari dimensiuni de cercetare, respectiv am recurs la metoda „calitativă” și la cea „cantitativă”.

În privința **modalităților de analiză cantitativă**, în vederea transpunerii cadrului particularizat de relaționare între cele două state, analiza datelor a fost îndreptată pe studierea unor cărți, volume și articole de referință în domeniul relațiilor internaționale respectiv observarea capitolelor de presă din domeniu. Aceste metode sau surse ne-au acordat posibilitatea de a asimila cunoștințe asupra conceptelor ce relaționează cu tema centrală a lucrării, de a înțelege că situația și contextul sunt două considerente esențiale care trebuie avute în vedere atunci când aducem în discuție

³Andrew Moravcsik, *The Choice for Europe. Social Purpose & State Power from Messina to Maastricht*, Routledge, London & New York, 1999, p. 28

managementul programelor comune de cooperare, acestea putând influența major calitatea implementării proiectelor și dezvoltarea ariei eligibile.

Astfel, pentru **metoda de evaluare calitativă** am recurs la analiza documentelor și bazelor de date oficiale, a rapoartelor emise de către autoritățile, instituțiile sau organismele însărcinate cu programarea, lansarea, implementarea, monitorizarea sau auditarea programelor și proiectelor implementate. Totodată, am urmărit buletinele informative publicate oficial de către BRCT Suceava sau de către site-ul oficial al celor două programe analizate, pentru a avea informații de primă mână, pe care să le putem cerceta, interpreta și transpune în grafice și interpretări proprii așa cum am considerat că va aduce o valoare adăugată acestei cercetări. Pe de altă parte, am apreciat că informațiile oficiale transmise de către „Biroul Regional pentru Cooperare Transfrontalieră Suceava”, ne-ar putea ajuta să completăm studiul de față cu date importante, motiv pentru care am contactat acest organism în vederea primirii unor rapoarte și comunicate de prim rang. De asemenea, am întreprins câteva vizite în aria eligibilă a programului, cu ocazia deplasărilor efectuate în interes de serviciu/personal, pentru a analiza, de la depărtate, efectele vizibile ale implementării proiectelor aferente Programului transfrontalier România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013. Ne-au interesat, aşasar, surse respectiv medii unde informațiile au fost colectate și de către evaluatori, iar mai apoi interpretate de către puținii cercetători, iar pentru programul actual POC RO-UA 2014-2020, vom urmări (în continuare) publicarea informațiilor, iar mai apoi le vom disemina în scopul evaluării acestora pe măsură ce acestea vor fi publicate și disponibile. Totodată am recurs la analiza comparativă a diferitelor apeluri din cadrul *POC România-Ucraina-Rep. Mold. 2007-2013*, respectiv analogii (desigur, atât cât contextul și sursele de permite) între cele două programe comparate.

Prezenta lucrare își propune evaluarea Programul de Cooperarea Transfrontaliera România-Ucraina-Rep.Moldova 2007-2013 și a Cooperarii Transfrontaliere România-Ucraina 2014-2020 după modelul **evaluării pe obiective**. Astfel, s-a avut în vedere printre altele și identificarea obiectivelor programului, determinarea obiectivelor ce au fost realizate în practică și stabilirea gradului prin care programul a fost promovat sau negat până la data încheierii ciclului de doctorat.

Totodată, pentru POC RO-UA-MD 2007-2013, s-a efectuat un ciclu de evaluare complex, folosind evaluarea ex-ante, on-going și ex-post. În ceea ce privește însă, POC RO-UA 2014-2020, având în vedere ca programul fiind admisibil oficial abia în decembrie 2015 de către Comisia Europeană, iar primele două apeluri pentru depunerea proiectelor s-au închis în Mai 2018, s-a analizat acest program doar din prisma evaluării ex-ante, încercându-se și inițierea unei evaluări de tipul on-going, desigur, atât cat sursele și stadiul programului a permis. De asemenea, s-a încercat analizarea celor două programe după evaluarea criteriilor de evaluare (relevanță, eficacitate, eficiență, *coerență*, *pragmatism și aranjamente de management și monitorizare*).

Pentru a evidenția mult mai bine acest program, am ales să folosim atât grafice create direct de către autor pe baza datelor statistice oficiale, dar și unele realizate de instituții și organizații competente.

4. Structura lucrării

În ceea ce privește structurarea studiului, am ales să construim cercetarea pe o înlănțuire logică, pornind de la general la particular..

Astfel, în primul rând am acordat atenție aspectelor referitoare la introducere, încadrare teoretică a temei de cercetare, metodologie de lucru, surse, limitele cercetării, iar studiul fiind structurat în trei mari capitole.

Primul capitol, *Considerații generale asupra cooperării transfrontaliere. Dezvoltarea regională și politica de coeziune* conține informații generale, necesare pentru înțelegerea conceptului de cooperare transfrontalieră și a interdependențelor care se formează în jurul acestuia. În cadrul subcapitolului *Delimitări conceptuale și geneză privind cooperarea transfrontalieră*, ne-am oprit asupra aspectelor generale privind geneza, frontiere, pârgii legislative ale cooperării transfrontaliere dar și asupra tipurilor și principiilor de cooperare pentru a înțelege diferențele existente între cooperarea transfrontalieră și cea interregională sau transnațională. Conceptului de frontieră este necesar să-i acordăm atenție sporită deoarece este un element dinamic care influențează întreg procesul transfrontalier. Cel de-al doilea subcapitol, *Cooperare transfrontalieră. Concept și accepțiuni*, oferă cadrul necesar pentru asimilarea cunoștințelor referitoare la conceptul central al temei. *Euroregiunile: posibil motor al cooperării transfrontaliere?* aduce în discuție aspecte referitoare la regiunile transfrontaliere și la diversele instrumente facilitatoare ale acesteia, unul dintre ele fiind structurile euroregionale. În opinia noastră, euroregiunile au creat premisele intensificării cooperării transfrontaliere, acestea reprezintă o asociere dezinteresată, însă în strânsă concordanță cu respectarea regulilor, normelor și legislațiilor fiecărui stat implicat dar și la nivel internațional pe diferite nivele: social, administrativ, politic, economic având ca și scop esențial păstrarea unei armonii în ceea ce privește centru și suburbiile cu alte cuvinte, reprezintă o etapă mai avansată a unor structuri teritoriale funcționale. În fapt, se dorește protejarea și încurajarea unei bune vecinătăți.⁴

După căderea comunismului, a apărut un angajament ferm și structurat al CE/UE în sensul extinderii spre statele ieșite din comunism, odată demarat, acest proces s-a desfășurat într-o manieră sinuoasă și din partea UE, și din partea statelor candidate. Unificarea europeană despre care se vorbea de mai bine de un secol s-a realizat, așadar prin extinderea UE spre centrul și estul Europei,

⁴ Jordan Gheorghe Bărbulescu, Mircea Brie, Nicolae Toderaș, *Cooperarea transfrontalieră între România și Ucraina, respectiv între România și Republica Moldova. Oportunități și provocări pentru perioada 2014-2020*, Institutul European din România-Studii de strategie și politici, SPOS, București, 2016, nr. 2, p. 21, studiu regăsit la adresa http://ier.ro/sites/default/files/pdf/St%20Cooperarea%20transfrontaliera_final.pdf

modificandu-se nu doar ordinea europeană, ci și relația transatlantică, într-o cheie a progresului și a stabilității.⁵

România fiind membră UE iar Ucraina este un stat care se apropie treptat către UE, am considerat oportun să abordăm acest subiect și din prisma *Politicii de Coeziune în Europa, respectiv Noua Politică de Coeziune 2014-2020*, dar și scoatem în evidență *Dezvoltarea regională din Ucraina* precum și reformele pe care statusul ucrainean le-a întreprins de-a lungul procesului de apropiere către Noua Europă.

Cel de-al doilea capitol, Relații transfrontaliere și politica europeană de vecinătate la frontierele estice ale ue. Regândirea pev privind circumstanțele Parteneriatului Estic (PAE) deoarece considerăm că tocmai în centrul politicii europene de vecinătate se află stabilizarea regiunii, respectiv a cooperării transfrontaliere, în termeni politici, socio-economici și de securitate. UE se angajează să sprijine dezvoltarea economică a țărilor sale partenere și să îmbunătățească aspirațiile, speranțele și perspectivele populației locale, concentrându-se în paralel pe o vrednică obləduire, democrație și statul de drept. Acest angajament se transpune prin acțiuni de punere în aplicare a programelor și proiectelor regionale și bilaterale sustenabile pe teren. Totodată, PEV reprezintă sorgintea conceptului de cooperarea transfrontalieră iar cu ajutorul *Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat 2007-2013*, respectiv prin noul Instrument European de Vecinătate, Uniunea Europeană oferă sprijin financiar și nu numai statelor din imediata vecinătate UE. Subcapitolul *Coridoarele internaționale de transport România-Ucraina, element cheie pentru cooperarea transfrontalieră*, pune în evidență statul pe care Ucraina îl are în relațiile cu România și implicit cu Uniunea Europeană. Acesta este un stat cheie și în relațiile pe care UE le are cu Federația Rusă, iar din punct de vedere al transporturilor, constatăm că statul ucrainean joacă un rol esențial pentru gestionarea raporturilor dintre cele două părți.

Totodată, în cadrul celui de-al doilea capitol am abordat și misiunea pe care Întreprinderile Mici și Mijlocii o au în zonele transfrontaliere, astfel subcapitolul *Creșterea abilităților și capacităților antreprenoriale pentru IMM-urile din aria de frontieră româno-ucraineană*, are menirea de a pune în evidență efectele benefice pe care aceste structuri le au asupra cooperării transfrontaliere și asupra dezvoltării regionale. Nivelul economiei și eficacitatea unităților din zona de frontieră, plasate la granița externă a Uniunii Europene capătă un rol însemnat în promovarea PEV respectiv a securității naționale și locale.

Cel de-al doilea subcapitol se încheie cu considerații asupra *Relațiilor de cooperare româno-ucrainene*, aspirațiile de aderare ale Ucrainei aduce în prim plan conceptul de cooperare

⁵ Jordan Gheorghe Bărbulescu, *Noua Europă. Volumul 2. O istorie politică, a (re)unificării europene*, Editura Polirom, București, 2021, p.23

transfrontalieră deoarece dezvoltarea regiunilor transfrontaliere are un impact pozitiv asupra consolidării relațiilor de cooperare româno-ucrainene iar dialogul dintre cele două state este un factor esențial în dezvoltarea relațiilor bilaterale.

Ultimul capitol, cel de-al treilea, *Evaluarea nivelului de cooperare transfrontalieră româno-ucrainene prin programele operaționale comune la frontierele nord-estice ale României*, reprezintă practic studiul de caz al acestei cercetări fiind axat pe evaluarea Programului de Cooperare Transfrontaliera România-Ucraina-Moldova 2007-2013, respectiv, Programului de Cooperare Transfrontaliera România-Ucraina 2014-2020. Primul subcapitol al acestuia, transpune cooperarea transfrontalieră a celor două state analizate, respectiv, România și Ucraina, deoarece reprezintă un instrument eficace în procesul de apropiere al acestora, iar programele operaționale comune întăresc și dezvoltă aceste relații de colaborare. Subcapitolul *Evaluarea-element de bază al procesului european de programare, lansare, implementare și monitorizare a Programelor Operaționale Comune*, prezintă importanța procesului de evaluare a programelor de cooperare transfrontalieră deoarece prin intermediul diferitelor criterii de evaluare (relevanță, eficacitate, eficiență, pragmatism, etc) se determină gradul de (ne)performanță al proiectelor implementate în cadrul programului și implicit al acestuia din urmă. Mai mult decât atât, ciclurile evaluării, respectiv, evaluarea ex-ante, ongoing (intermediară) și ex-post sunt instrumente des folosite în măsurarea nivelului de dezvoltare din ariile eligibile ale zonelor transfrontaliere vizate.

Subcapitolul Programului de Cooperare Transfrontaliera România-Ucraina-Moldova 2007-2013 a fost conceput cu scopul unei incursiuni în ceea ce privește relațiile de colaborare bilaterale româno-ucrainene transpuse prin prisma creării programelor aferente, pornind de la prezentarea acestuia, iar pe parcurs aplicând criteriile de evaluare relevante precum și efectuarea celor trei cicluri de evaluare, iar în final determinând gradul de performanță al acestuia. Având în vedere că implementarea unui program urmărește impactul pe care acestea îl are asupra zonei vizate pe termen lung, este imperios necesar ca un program să fie sustenabil, de aceea în cadrul subcapitolului *Sustenabilitatea proiectelor finanțate prin POC RO-UA-MD 2007-2013. Ce se întâmplă cu acestea după încheierea finanțării?*, am încercat să accentuăm premise care contribuie la performanțele unui program pe termen lung.

Penultimul subcapitol a fost dedicat Programului de Cooperare Transfrontalieră România-Ucraina 2014-2020. La fel ca și în cazul predecesorului său, am considerat că este necesară prezentarea generală a programului și implicit a ariei eligibile iar mai apoi, pe baza informațiilor disponibile la momentul elaborării cercetării și luând seamă de contextul actual, am efectuat o analiză SWOT, urmând să aplicăm practic principiile evaluării ex-ante și a celei intermediare și acolo unde se poate, să analizăm acest proiect prin prisma evaluării ex-post, având în vedere ca proiectele acestui program sunt încă în derulare și nu putem cunatifica cum se cuvine toate efectele pe care acestea le

au asupra ariei eligibile. Însă, în urma analizelor efectuate, putem confirma, cu certitudine, că acest program este un liant puternic de cooperare între cele două state implicate care, deși, au traversat și ele perioada grea cauzată de nemilosul virus, au dovedit totuși că poate exista înțelegere și ajutor prin comunicarea din ambele părți.

În cadrul ultimului capitol *Programul de Cooperare Transfrontaliera România-Ucraina-Rep. Moldova 2007-2013, vs. Programul de Cooperare Transfrontaliera România-Ucraina 2014-2020*, s-a încercat o comparație a celor două cicluri de programe pentru a observa dacă observațiile/corecțiile care s-au aplicat asupra perioadei 2007-2013 au fost elemente de bază în programarea și lansarea *POC RO-UA 2014-2020*. S-au efectuat grafice care să scoată în evidențe aceste aspecte.

Ultima parte a studiului a fost dedicată **Concluziilor**, constatând că această cooperare transfrontalieră se realizează pe toate nivelurile (local, regional, internațional) dar și în toate sectoarele: economie, cercetare și dezvoltare, educație, inovație, mediu, cultură, politică, mediu social, etc. Aceasta nu poate fi privită ca un scop în sine iar pentru crearea unui mediu armonios și securizat este nevoie ca toți actorii, instituțiile, autoritățile sau alte organisme să colaboreze, să participe activ la activitățile ce implică cooperarea transfrontalieră, iar programele operaționale susținute din fond.str.sî coez reprezintă un instr. tot mai des întâlnit în dezvoltarea regională în România, respectiv în cooperarea României cu statul vecin, Ucraina, accelerând totodată nivelul de convergență cu Uniunea Europeană. Prin aceste programe se urmărește capitalizarea potențialului intern al regiunilor precum și ascensiunea socio-economică a regiunilor implicate pe cele trei nivele național, local și regional, respectând principiul subsidiarității și dezvoltării durabile. Implementarea politicii europene de coeziune la nivelul țării noastre atrage numeroase investiții ce conduc la dezvoltarea economiei românești, la modernizarea infrastructurii, crearea a noi locuri de muncă, încurajând totodată competitivitatea IMM-urilor.

Nu în ultimul rând, distingem un rol important al ale cooperării transfrontaliere, respectiv, aceasta folosește pârghiile necesare în vederea menținerii, securității cât și siguranței frontierelor europene (în special a celor estice), iar Ucraina și România par a fi privite cu un deosebit interes. Aceste considerente trebuie avute în vedere mai ales acum, când chestiunea unor frontiere sigure sunt afectate de pandemia de la nivel mondial care presează și poate distorsiona efectele proiectelor implementate.

5. Surse

Sursele bibliografice folosite în demersul cercetării noastre au îmbinat o varietate dimensională a surselor primare și a celor secundare. Astfel, *sursele primare* au fost date de către documentele de primă mână emise de către autoritățile și instituțiile competente ale Uniunii Europene, rapoarte oficiale (anuale, bianuale, lunare, ocazionale), statistici regăsite pe site-ul oficial al celor două programe analizate, interviuri, buletinele informative electronice emise de către BRCT Suceava, rapoarte privind politica de coeziune, dezvoltarea regională dar și cele ce vizau efectele implementării cooperării transfrontaliere emise de către autoritățile locale și regionale dar cu precădere documentele de bază pe care au fost create cele două programe analizate la granița româno-ucraineană. Făcând o selecție asupra surselor primare folosite amintim *Joint Operational Programme România-Ukraine-Moldova 2007-2013*, *Joint Operational Programme România-Ukraine 2014-2020*, *Conventia Cadru Europeană nr.106/1980 privind cooperarea transfrontaliera*, ,etc.

Privitor la *sursele secundare*, am folosit cărți și articole de specialitate (inclusiv online) bunăoară cum sunt cele pe care le regăsim în seriile *Eurolimes*, în *Analele Universității din Oradea. Seria RISE*, precum și surse electronice. Prin intermediul acestora, am cercetat informațiile regăsite în vederea realizării un context general pentru analiza propriu-zisă, dar și pentru acumularea observațiilor pertinente din literatura de specialitate care ne-au oferit baza teoretică de la care am pornit în studiul de caz.

Dintre aceste surse secundare ne-am oprit cu precădere asupra volumului, *Evaluare Cooperării Transfrontaliere la granițele României.*, ai cărui autori sunt trei valoroși cercetători din Oradea, respectiv Ioan Horga, Constantin-Vasile Țoca, Florentina Chirodea, *Regional. and Cohesion. Policy – Insights Into the Role of the Partnership Principle in the New Policy Design*, Ioan Horga, Iordan Gheorghe Bărbulescu, Adrian Ivan, Istvan Suli-Zakar, Mykolia Palincsak, un alt volum coordonat de distinsul profesor Ioan Horga și de regretabilul Istvan Suli-Zakar, doi dintre cei mai valoroși cercetători ai conceptelor de frontiere, respectiv cooperare. O altă sursă secundară de mare ajutor ne-a fost cea elaborată sub egida Institutului European din România care încropează ideile și concepțiile altor cercetători valoroși, Iordan Gheorghe Bărbulescu, Mircea Brie, Nicole Toderaș, „*Cooperarea Transfrontaliera. între România și Ucraina, respectiv între România și Rep. Moldova. Oportunități și provocări pentru perioada 2014-2020*”. De asemenea, cele două volume importante care ne-au ghidat în scriere de față, respectiv, Bărbulescu, Iordan, Gheorghe; *Noua Europă. Identitate și model European*, și Bărbulescu, Iordan, Gheorghe; *Noua Europă. Volumul 2. O istorie politică, a (re)unificării europene*, au fost un real ajutor asupra unei teme abordate inițial de puțini cercetători. Totodată, suntem norocoși că cercetările științifice cu privire la cooperarea transfrontalieră și frontierele Europei ale domnului profesor coordonator, domnul Ioan Horga, ne-au fost de un real folos în demersul nostru.

Această enumerare ar putea continua și cu alte exemple de volume și articole care au contribuit la varietatea surselor folosite.

Într-o altă accepțiune, s-a recurs la folosirea unor *surse directe*, ca de exemplu site-ul oficial al programului, alte rapoarte oficiale ale altor organizații și instituții internaționale pentru a avea informații de primă mână care să nu conțină interpretările altor autori, dar și *surse indirecte*, ca de exemplu cărțile unor mari autori, rapoarte efectuate de diferiți specialiști, etc.

6. Limitele cercetării

Suntem conștienți de limitele cercetării noastre, de aceea afirmăm faptul că prezenta scriere este una exhaustivă, ea putând fi continuată în viitorul apropiat, analizând tema centrală și dintr-o altă perspectivă dar și prin adăugarea evaluării altor programe operaționale comune cum este cel la granița vestică a României, respectiv POC Ungaria-Slovacia-România-Ucraina (2007-2013/2014-2020) dar și cel ce vizează cooperarea transfrontalieră România-Republica Moldova 2014-2020.

Totodată, programarea, aprobarea și lansarea celor două programe analizate constituie una dintre limitele majore ale cercetării. *POC 2014-2020* fiind admis și votat abia în ultima lună a lui 2015, preconizându-se că prima invitație de depunere a proiectelor a fost stabilită în a doua decadă a anului 2016, însă datorită contextului internațional și mai cu seamă a problematicii ucrainene (motiv pentru care am ales să studiem mai cu seamă frontiera nord-estică a României cu Ucraina), primele două apeluri au fost lansate abia în mai 2018.

Rapoartelor oficiale ce vizează implementarea proiectelor sunt publicate cu întârziere, fapt care a pus în mare pericol cercetarea de față. Ne-am confruntat, de asemenea, cu lipsa de transparență a informațiilor oficiale, informații incomplete pe site-urile web cu privire la efectele pozitive/negative a multor proiecte implementate pe seama *POC RO-UA-MD 2007-2013*, adrese web a căror conținut a fost mutat/șters, lipsa datelor de contact a celor care au fost beneficiarii proiectelor (adrese de email invalide, etc.) în vederea interogării acestora cu privire la efectele pe care le-au avut proiectele asupra ariei eligibile.

O altă limită identificată este absența unei baze comune și actualizarea de informații pentru toate proiectele implementate prin programele operaționale ce vizează cooperarea transfrontalieră. Acest sistem ar ajuta cercetătorii interesați de această chestiune și le-ar oferi cadrul necesar în vederea realizării unor statistici, comparații, etc.

Deși cooperarea transfrontalieră este un subiect relativ cunoscut, sunt puțini cercetători/evaluatori care au abordat analiza/evaluarea programelor operaționale comune, pentru a avea un punct de pornire, respectiv un cadru teoretic și practic bine definit.

Considerăm că am putea aduce un plus valoare lucrării de față dacă pe măsură ce informațiile oficiale vor fi publicate de către autoritățile și organismele competente, vom continua cercetarea

noastră, putând chiar efectua o evaluare comparativă complexă a exercițiului bugetar 2007-2013 și a celui prezent, 2014-2020 la granițele nord-estice româno-ucrainene.

CONCLUZII

Cele mai importante obiective ale Uniunii Europene vizează promovarea păcii, oferirea bunăstării cetățenilor săi în interiorul unor granițe sigure în care să existe o dezvoltare economică durabilă, acces la infrastructura de sănătate, susținere din partea societății și a autorităților pentru domeniul cercetării și inovării. Totodată obiectivele vizează incluziunea socială, nediscriminarea, șanse egale pentru locul de muncă, etc. Asigurarea păcii pe continentul european a fost unul dintre scopurile fundamentale ale tuturor instituțiilor europene. Considerăm că tema centrală a cercetării noastre, mai cu seamă cooperarea transfrontalieră, a fost creată tocmai pentru a sprijini aspirațiile Uniunii Europene și este prioritatea Consiliului Europei și a Uniunii Europene.

După cum am dezbătut pe parcursul cercetării noastre conceptul de cooperare transfrontalieră, într-o manieră complexă ne-ar plăcea să credem, constatăm că acesta nu este unul reactiv nou, dezvoltându-se de-a lungul evoluțiilor sub anumite forme și a depășit așa numitele “bariere” ale cooperării.

Cooperarea transfrontalieră se realizează pe toate nivelurile (local, regional, internațional) dar și în toate sectoarele: economie, cercetare și dezvoltare, educație, inovație, mediu, cultură, politică, mediu social, etc. Aceasta nu poate fi privită ca un scop în sine iar pentru crearea unui mediu armonios și securizat este nevoie ca toți actorii, instituțiile, autoritățile sau alte organisme să colaboreze, să participe activ la activitățile ce implică cooperarea transfrontalieră.⁶

Relațiile transfrontaliere contribuie semnificativ la realizarea strategiilor revizuite de la Lisabona. Asistența din partea Uniunii Europe va fi centralizată pe principalele priorități ce sprijină dezvoltarea durabilă din punctele de vedere cheie, mai cu seama din prisma necesităților și problemelor acelei zonei transfrontaliere.

Cooperarea teritorială, transfrontalieră sau de altă natură nu poate fi considerată ca fiind un scop în sine. Cooperarea reprezintă o unealtă prin care individul, o ființă socială, își propune să atingă obiective legate de îmbunătățirea calității vieții. Din această perspectivă, cooperarea are nevoie de aprofundare referitoare tocmai rezultatele sale efective, deoarece fără astfel de rezultate costurile inerente implicate în orice fel de cooperare vor conduce fie la slăbirea acesteia la un nivel minim, fie chiar la dispariția sa.⁷

⁶ Ioan Horga, Ana Maria Costea, *Eastern Partnership between the permeability and impermeability of EU Eastern Borders*, în Carlos E. Pacheco Amaral, Gaga Gabrichidze, Ioan Horga, Anatoliy Kruglashov, Ewa Latoszek, Marta Pachocka, Vasile Cucerescu, *EU relations with the Eastern Partnership Strategy, Opportunities and challenges, Chișinău-Chernivtsi-Tiblisi*, pp. 217-218

⁷ Ioan Horga, *The unaccomplished decentralisation or formal decentralisation in the EUMS from Central and Eastern Europe*, în *Analele Universității din Oradea. Seria Relații Internaționale și Studii Europene* vol. 6, 2014, p. 17

În opinia noastră, euroregiunile au creat premisele intensificării coop.transf, acestea reprezintă o asociere dezinteresată, însă în strânsă concordanță cu respectarea regulilor, normelor și legislațiilor fiecărui stat implicat dar și la nivel internațional pe diferite nivele: social, administrativ, politic, economic pentru a depune demersurile necesare pentru un balans între centru și periferie, cu alte cuvinte, reprezintă o etapă mai avansată a unor structuri teritoriale funcționale. În fapt, se dorește protejarea și încurajarea unei bune vecinătăți.

În interiorul euroregiunilor, se intensifică activitatea transfrontalieră a instituțiilor guvernamentale locale, a organelor de autoguvernare, a organizațiilor civice-comunitare.

Euroregiunile joacă un rol important în colaborarea și cooperarea transfrontalieră. Dezvoltarea structurii instituționale și crearea proiectelor socio-economice și umanitare pe teritoriul Euroregiunilor Dunării de Jos și Prut de Sus rămâne o direcție benefică pentru cooperarea bilaterală româno-ucraiană. Întrucât mediul de afaceri, cercetarea, educația și schimburile culturale cunosc o perioadă benefică datorită acestora.

Pe parcursul cercetării noastre, am urmărit și conceptul de *Politică de Coeziune* deoarece, aceasta pare fi o politică ale Uniunii Europene esențială și cuprinzătoare deoarece are menirea de a reduce decalajele și disparitățile economice, sociale și teritoriale din interiorul statelor membre ale UE. Am ales să aducem în discuție și acest concept deoarece considerăm că se întrepătrunde pe alocuri cu cooperarea transfrontalieră deoarece vizează de multe ori domenii comune de dezvoltare cum este educația, cercetarea, crearea unei economii durabile și competitive, crearea unor noi locuri de muncă, etc., însă dacă politica de coeziune se adresează statelor deja membre UE, cooperarea transfrontalieră este practic alături de „Politica Europeană de Vecinătate” un element de sprijin sau de compromis la frontierele externe ale uniunii pentru statele care intenționează să adere la „Uniunea Europeană,,. Între cele două concepte există o linie fină de demarcație și este necesar înțelegerea contextului căruia se adresează. Este important de menționat că „Politica de Coeziune”, nu finanțează proiecte individuale, fondurile alocate se îndreaptă către programe naționale multianuale ale statelor deja membre UE.

Concomitent cu subiectul central al temei noastre, distingem un alt concept cu o deosebită importanță acela de Politică Europeană de Vecinătate, fiind practic soriginea cooperării transfrontaliere. Acesta are în vedere buna colaborare cu statele aflate la granița externă a uniunii așa cum este și cazul Ucrainei, pe parcursul cercetării studiind-o îndeaproape deoarece considerăm că tensiunile, instabilitatea dar și reformele din interiorul statului au un impact marcant asupra menținerii securității la frontierele europene dar și asupra relațiilor UE cu Rusia deoarece aceasta din urmă are o misiune remarcabilă în această chestiune. Pe parcursul cercetării am evidențiat că deși datorită eforturilor Ucrainei dar și a sprijinului oferit de Uniunea Europeană și a statelor vecine, bunăoară cum este cazul României, interiorul statului ucrainean este cadentat de stări conflictuale, un caz

concret fiind tensiunile ciclice de la Donbasc începute încă din 2014, care mocnesc latent fără a atrage de deplin atenția Occidentului care este preocupat de marile alerte mondiale (Siria, Coreea de Nord, etc). Între timp, Rusia urmărește îndeaproape crizele din estul Ucrainei, participând din umbră la acestea, în vederea degradării lente a situației politico-economice și căutând avantaje pe care să le folosească în detrimentul celorlalți. Toate aceste chestiuni afectează cooperarea transfrontalieră la granițele estice ale Uniunii Europene dar și implicit celor două programe pe care le-am analizat în ultimul capitol al cercetării noastre.

În ceea ce privește Ucraina, acesta este privita ca un stat cheie în cadrul Politicii Europene de Vecinătate (PEV), acordându-i-se un sprijin deosebit din partea Uniunii Europene atât financiar cât și asistență în domeniile care necesită reforme serioase pentru a se alinia la standardele UE (social, politic, etc.). Totodată statul ucrainean face parte și din Parteneriatul Estic în vederea reducerii amenințărilor de la granițele sale, deoarece odată cu extinderea masivă a UE, granița ucraineană prezintă o necesitate majoră în vederea securizării acesteia.

Alianțele de relaționare transfrontaliere dobândesc o relevanță progresivă pe scena relațiilor internaționale, implicit în sectorul politicilor de cooperare dezvoltate de Uniunea Europeană, cu privire la statele membre sau al politicilor europene de vecinătate.

Relațiile transfrontaliere capătă, așadar un nou suflu, iar frontierele prind un nou contur, relațiile de la granițele româno-ucrainiene devin tot mai strânse în contextul PEV, a euroregiunilor dar și prin intermediul instrumentelor Uniunii Europene folosite pentru sprijinirea cooperării transfrontaliere.

UE valorifică Ucraina în vederea asigurării unor perspective solide și democratice la nivelul întregului teritoriu și pentru toți cetățenii acesteia iar programele operaționale reprezintă un element eficient pentru acest obiectiv. Chiar dacă situația internă a Ucrainei este măcinată de stări conflictuale, mișcări ale partidelor sau alți factori care reprezintă amenințări iminente la adresa statului ucrainean și la securitatea acestuia dar și la cea a Uniunii Europene la granița sa externă, această țară este privită în continuare cu mult interes, deoarece este un culoar strategic pentru UE datorită transportului de gaze rusești ce alimentează întreg continentul european.

Un merit deosebit îl au programele operaționale comune ce promovează cooperarea transfrontalieră la care cele două state iau parte. Ambele țări încep să își coordoneze eforturile mai activ în domeniul cooperării la Marea Neagră, depășirea amenințărilor la adresa securității regionale, cu precădere în sectorul luptei împotriva traficului de droguri, migrației ilegale, soluționarea conflictului transnistrean etc. Soluționarea acestor probleme ar contribui în mod semnificativ la stabilizarea corespunzătoare a relațiilor bilaterale. În final, se poate spera că apropierea și cooperarea dintre cele două țări va deveni un parteneriat european normal și stabil, în cadrul implementării de către Ucraina a intențiilor sale europene și Euro-Atlantice. Acesta din urmă depinde de atitudinea prietenoasă a României față de aspirațiile ucrainene spre vest și de susținerea acestora.

Programele operaționale susținute din fondurile structurale și de coeziune UE reprezintă o pârghie tot mai des întâlnită în dezvoltarea regională în România, respectiv în cooperarea României cu statul vecin, Ucraina, accelerând totodată nivelul de convergență cu Uniunea Europeană. Prin aceste programe se urmărește capitalizarea potențialului intern al regiunilor precum și ascensiunea socio-economică a regiunilor implicate pe cele trei nivele național, local și regional, respectând principiul subsidiarității și dezvoltării durabile. Implementarea politicii europene de coeziune la nivelul țării noastre atrage numeroase investiții ce conduc la dezvoltarea economiei românești, la modernizarea infrastructurii, crearea a noi locuri de muncă, încurajând totodată competitivitatea IMM-urilor. Totodată, politica de coeziune este o pârghie folosită pentru consolidarea generală a instituțiilor administrației publice avându-se în vedere etaloanele la nivel european care vizează transparenta, competențele profesionale, combaterea actelor de fraudă precum și strădania contra faptelor de corupție. Concluzionând cele expuse mai sus, suntem de părere că descentralizarea și reformele pe care trebuie să le aibă în vedere statul ucrainian pentru o deschidere spre democrație, reprezintă un drum lung și anevoios, însă care ar avea numeroase efecte pozitive asupra Ucrainei. Programele de cooperare transfrontalieră la care Ucraina ia parte ar putea fi un instrument benefic care ar putea ajuta la o deschidere spre democratizare și sustenabilitate economică.

După mult timp, relația româno-ucraineană a început să se îmbunătățească și să se privească ca state vecine care trebuie să contribuie la crearea unui spațiu prosper ale căror granițe devin securizate. Cele două programe operaționale *Romani-Ucraina-Republica Moldova. 2007-2013*, respectiv, *România-Ucraina 2014-2020* au rolul de a întări relația din zonele transfrontaliere și a implica actorii de pe ambele granițe în acțiuni comune care să urmărească obiectivele creării Uniunii Europene.

În ceea ce privește analizarea *Programelor Operaționale România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013* și *România-Ucraina 2014-2020*, am folosit ca instrument, evaluarea sub cele 3 cicluri ale sale (desigur, atât cât sursele și perioada în care se regăsesc programele ne-au permis), respectiv, evaluarea ex-ante, on-going și ex-post dar și criteriile de evaluare și analiza SWOT pentru analiza ex-ante a programelor în vederea determinării relevanței, eficienței, eficacității dar și al impactului acestora asupra ariei eligibile.

Programul Operational Comun România-Ucraina.-Republica Moldova 2007-2013 a fost subventionat cu ajutorul *IEPV*, fiind un instrument eficient pentru situația economică, socială în interiorul unor granițe sigure, înăuntrul cărora s-au creat premisele necesare în vederea intensificării cooperării transfrontaliere sub toate aspectele acesteia, motiv pentru care, acest program trilateral s-a continuat prin 2 acțiuni bipartite respectiv România-Republica Moldova și România-Ucraina, evaluarea celui din urmă fiind una dintre temele centrale ale acestei cercetări.

Chiar dacă în cea mai mare parte, POC RO-UA-MD 2007-2013 și-a îndeplinit scopurile pentru care a fost creat, factori precum întârzierea lansării programului și a proiectelor aferente, punerea lor în aplicare în unitățile administrative teritoriale diferite în ceea ce privește mărimea, tipologia, folosirea diferitelor proceduri pentru reglementarea și autorizarea, echipamentul logistic slab, lipsa de resursă umană calificată, comunicarea necorespunzătoare, percepții și culturi diferite dar și neînțelegerea în ceea ce privește gestionarea proiectului au împiedicat întărirea nivelului culturii de implementare a proiectelor. Deși la început au existat premisele pentru lansarea și finalizarea acestui program în termenii stabiliți, s-a dovedit că cel mai important factor subversiv a fost contextul intern, regional sau european. Aceste probleme pot, de asemenea, să pună în pericol programele viitoare.

Programul de de Cooperare România.-Ucraina-Rep. Moldova. 2007-2013 a sprijinit dezvoltarea statelor implicate și a relațiilor dintre acestea, motiv pentru care acest drum a fost continuat prin lansarea a două programe bilaterale pentru perioada actuala (2014-2020), respectiv, Programul de de Cooperare România.-Ucraina 2014-2020 și Programul de de Cooperare România.-Ucraina-Republica Moldova 2014-2020.

Continuarea programului confirmă întărirea relațiilor de cooperare transfrontalieră și ideea că acest lucru răspunde nevoilor de dezvoltare din zonă în ansamblu.

Cu privire la exercițiul bugetar actual, 2014-2020, în contextul revizuirii politicilor europene, prin „Instrumentul European de Vecinătate” se subvenționează proiectele de relaționare transfrontaliere în națiunile membre și statele limitrofe acestora. Acest aspect demonstrează încă o dată efectele benefice și continue ale PEV. Aceste programe vizează sprijinirea prin finanțarea coop.transfr. regăsite la granițele UE. Se are în vedere programe comune multianuale care au ca scop principal reglementarea cooperării la frontiere, acestea conțin priorități ale actorilor implicați ce pot fi îndeplinite prin implicarea și sprijinul Uniunii Europene dar și prin intensificarea relațiilor între actori din aria eligibilă. Având la bază principiul parteneriatului, părțile implicate vor selecta acțiunile comune care vor fi sprijinite de către UE prin programele de cooperare.

Momentele de instabilitate politică, caracterul centralizat, alternanța guvernamentală, conflictele politice interne dintre partide dar și alte aspecte influențează cooperarea transfrontalieră dintre cele două state și totodată implementarea POC RO-UA 2014-2020.

Pe baza informațiilor disponibile precum și a analizării celor două programe, putem considera ca programul bugetar 2007-2013 a avut un rol pregnant pentru dezvoltarea economică, în schimb, cel mai recent care viza perioada 2014-2020 s-a axat mai mult pe marile proiecte de infrastructură, pe viața socială, pe sănătate, dezvoltare patrimoniului cultural, proiecte ce vizau securitatea, dezvoltarea asistenței sociale.

Considerăm important ca Uniunea Europeană, autoritățile locale și regionale trebuie să răspundă provocărilor actuale și contextului creat de acestea, în vederea găsirii celor mai eficiente

soluții prin intermediul cărora, cooperarea transfrontalieră să poată sprijini statele membre și cele din imediata vecinătate a acestora. Practic, acolo unde există colaborare și implicare din partea tuturor actorilor, chestiunile problematice pot fi fixate mai facil.

Structurile de management al acestui program depun eforturi considerabile în ceea ce privește sprijinul oferit potențialilor beneficiari iar autoritățile europene au consultat cele două state în perioada de programare deoarece proiectele viitoare se vor implementa la granițele acestora. Constatăm că autoritățile UE însărcinate cu aceste programe s-au implicat mai mult în acest exercițiu bugetar și au considerat că partenerii de pe ambele granițe cunosc cel mai bine provocările comune cu care se confruntă. Totodată, delimitarea programului trilenal anterior în două noi programe va avea efecte pozitive, deoarece în acest mod autoritățile și instituțiile precum și factorii de decizie implicați își vor concentra atenția și interesul asupra provocărilor și oportunităților existente. Având în vedere că există deja o experiență similară dobândită pe parcursul exercițiului bugetar 2007-2020, considerăm că o viziune mai amplă asupra nevoilor regiunii țintă iar managementul și deciziile vor trebui aplicate în conformitate cu necesitățile transfrontaliere.

În vederea obținerii unor rezultate favorabile în urma proiectelor și programelor ce vizează cooperarea transfrontalieră este necesar ca prioritățile și obiectivele acestora să fie corelate cu standardele, strategiile și legislația Uniunii Europene, și cu legislațiile naționale ale statelor implicate, dar mai cu seamă să se țină cont de contextul în care se desfășoară, de particularitățile ariei, de diversitatea istorico-culturală și multietnică precum și de stadiul de dezvoltare al economiei și de gradul de stabilitate politică.

Dinamicitatea contextului de la granițele externe ale Uniunii Europene, cu precădere cele estice, reprezintă un aspect esențial în ceea ce privește stabilitatea zonei de bună vecinătate și crearea unor granițe sigure.

Rolul colaborării privind expansiunea transfrontalieră este prevăzută de capacitățile sale de a se activa și de a utiliza în mod renabil și eficace posibilitățile și resursele zonelor de frontieră și de a adera la resursele regiunilor de graniță ale țărilor vecine în vederea deliberei celor mai bune soluții la problemele comune și pentru a încuraja cooperarea în regiunile eligibile.

Concluzionăm că Politica Europeană de Vecinătate, Parteneriatul Estic, Acordurile de Asociere și cooperarea transfrontalieră se dovedesc a fi în ansamblu lor un mijloc de sprijin în ceea ce privește demersurile Ucrainei spre procesul de apropiere UE.

România contribuie la parcursul european al Ucrainei dar și al Republicii Moldova, acesta din urmă fiind considerat statul care se apropie tot mai mult de modelul european, chiar dacă la fel ca vecinul său se confruntă cu probleme interne și de securitate.

Uniunea Europeană oferă sprijin statelor membre să intensifice mecanismele bilaterale și multilaterale în ceea ce privește cooperarea transfrontalieră cu statele din imediata vecinătate în

vederea dezvoltării economice, unei guvernante bazată pe valorile europene, recrudescența dezvoltării sociale și teritoriale. La granița sa externă, prin promovarea cooperării transfrontaliere se urmărește consolidarea zonală, accentuarea reformelor structurale dar și susținerea statelor cu privier la aprofundarea relațiilor cu Uniunea Europeană.

Cuantificarea rezultatelor este sprijinită de analiza eficienței programului de cooperare din perspectiva progreselor realizate la granițele comune ale partenerilor implicați, de aceea nu putem constata dacă *Programul Operațional Comun România-Ucraina. 2014-2020* este eficient sau nu sau dacă și-a îndeplinit premisele pentru care a fost creat.

Observăm că în statele din fostul bloc comunist, cooperarea transfrontalieră colaționează cu mai multe controverse comune. Necesitatea la scară largă de a mixa politicile strategice ale statelor limitrofe cu interesele și particularitățile regiunilor de graniță pare a fi o provocare majoră pe care statele trebuie să o gestioneze cu propriile mâini și politici, aspect care îngreunază implementarea proiectelor. De aceea, se confuntă cu lacunele temeiului normativ-legal cerut, când unitățile administrativ-teritoriale cooperează fără indicații ale subiectelor de drept internațional.⁸

Asistând acum la războiul pornit între Rusia și Ucraina, putem spune că Ucraina este mai europeanizată prin programele de cooperare transfrontalieră la care a luat parte cu diferite state membre UE. Statul ucrainian a reușit să își adapteze legislația din sfera finanțelor publice cu reglementările UE în acest sens. Acesta fiind un pas major în traseul de aderare și europeanizare a acesteia Implementarea standardelor UE la legislația și practica națională înseamnă o mai mare descentralizare a acestui proces. Așadar, armonizarea relațiilor dintre Ucraina și UE în cadrul cooperării transfrontaliere și regionale va stimula activitatea economică la frontieră regiuni și vor crea premisele unui mediu de afaceri favorabil pentru dezvoltarea afacerilor existente și înființarea de noi afaceri în sprijinul acestor regiuni.⁹

Pe parcursul exercițiului de bugetare/programare 2014-2020, s-a pus accent pe creșterea și armonizarea infrastructurii și pe proiecte ce vizau actele și activitățile culturale, acestea având o influență asupra economiei dezvoltarea regiunilor de frontieră, chiar dacă aceasta a fost în mare parte sub formă indirectă. Putem concluziona că dacă toți actorii ar conlucra și ar participa mult mai activ la cooperarea dintre granițe (autoritățile locale, mediul de afaceri, mediul academic, domeniul științei și tehnologiei/inovării dar și organele responsabile UE), aplicarea proiectelor de investiții ar ajuta într-un grad mai mare și ar sprijini cooperarea la granițele Europei.¹⁰

⁸ Ihor Hrabynskyy, Romana Mikhel, *Cross-Border Cooperation as a Mechanism of Europeanization of Ukraine*, p.177, in *Studium Europy*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Krajowej w Kutnie, NR 15 CZERWIEC 2021, PÓLROCZNIK., p.190

⁹ *Ibidem* 8

¹⁰ *Ibidem* 9

Introducerea elaborării și procesării statisticilor naționale transfrontaliere de către Eurostat recomandările ar trebui să fie una dintre măsurile prioritare ale Ucrainei, deoarece ar permite o mai mare evaluarea detaliată și obiectivă a eficacității cooperării transfrontaliere între Ucraina și UE.¹¹

De asemenea, este de dorit ca țările care doresc să fie membre UE (în cazul studiului nostru, Rep.Moldova și Ucraina) ar trebui să fie principalii beneficiari ai programelor de cooperare transfrontalieră, astfel încât acestea să aibă un real beneficiu și să fie un partner activ în cadrul acestora. Un exemplu ar fi programul Polonia-Belarus-Ucraina, în cadrul căruia Polonia, deși țară membră UE cu drepturi depline, a fost în perioada 2014-2020, beneficiarul principal al peste 70% din proiectele implementate.¹²

În momentul de față se fac consultări și analizele pentru programul de proiecte 2021-2027, respectiv pentru Programul Interreg Next România-Ucraina 2021-2027.

Pe parcursul derulării programului și al publicării datelor oficiale, vom completa cercetarea noastră, în speranța unei plus valori pe care o aducem asupra acestui subiect.

Considerăm că dând dovadă de tact, de moderație, de o înțelegere constructivă a istoriei din ambele părți, România și Ucraina își pot îmbunătăți relațiile de cooperare sub toate nivelurile sale.

Totodată, ar trebui să avem în vedere contextul în care a avut loc cooperarea transfrontalieră în ultima perioadă, acum când întreg mapamondul se confruntă cu criza sanitară provocată de virusul COVID 19.

Concluzionăm că acest concept central al cercetării noastre, cooperarea transfrontalieră, în țările vecine ale Uniunii Europene (UE) validează sprijinirea unei cooperări ordonate și unificate a expansiunii transfrontaliere abordarea provocărilor comune, garantarea eficacității și securității la frontierele externe și încurajarea cooperării locale. Astfel, programele transfrontaliere de cooperare au apărut ca instrumente financiare solide și de cooperare, având menirea de a răspunde necesităților comune.

¹¹ Ihor Hrabynskyy, Romana Mikhel, *op.cit.*, p.190

¹² *Ibidem*

BIBLIOGRAFIE

- Bărbulescu, Iordan, Gheorghe; Brie, Mircea; Toderaș, Nicolae, *Cooperarea transfrontalieră între România și Ucraina, respectiv între România și Republica Moldova. Oportunități și provocări pentru perioada 2014-2020*, Institutul European din România-Studii de strategie și politici, SPOS, București, 2016, nr. 2 http://ier.ro/sites/default/files/pdf/St%20Cooperarea%20transfrontaliera_final.pdf, accesat la data de 10.03.2018.
- Bărbulescu, Iordan, Gheorghe; *Noua Europă. Identitate și model European*, Editura Polirom, București, 2015.
- Bărbulescu, Iordan, Gheorghe; *Noua Europă. Volumul 2. O istorie politică, a (re)unificării europene*, Editura Polirom, București, 2021.
- Horga, Ioan *et al.*, *EU Relation with Eastern partnership strategies, oportunities and changes*, Chișinău-Chernivtsi-Tiblisi, 2016.
- Horga, Ioan; Bărbulescu, Iordan Gheorghe; Ivan, Adrian; Palincsak, Mykolia; Suli-Zakar, Istvan, *Regional and Cohesion Policy – Insights Into the Role of the Partnership Principle in the New Policy Design*, Debrecen University Press & Oradea University Press, 2011
- Horga, Ioan; Suli-Zakar, Istvan (coord.), *Cross-Border Partnersip with Special Regard to the Hungarian-RomanianUkrainian Tripartite Border*, Oradea-Debrecen, 2010.
- Brie, Mircea, *Europe from Exclusive Borders to Inclusive Frontiers: Case Study Romanian-Ukrainian Frontier*, în Horga, Ioan; Suli-Zakar, Istvan (coord.), *Cross-Border Partnersip with Special Regard to the Hungarian-RomanianUkrainian Tripartite Border*, Oradea-Debrecen, 2010.
- Brie, Mircea, *European Enlargement and New Frontiers of Central and Eastern Europe*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series Europaea*, Cluj-Napoca, LIX, 1, 2014. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2442172 accesat la data de 15.02.2018.
- Brie, Mircea, *The cross-border cooperation between România and Ukraine in the context of the Eastern Partnership (EPP) and Association Agreements (AA)*, în Bărbulescu, Iordan, Gheorghe (coord.), *Continuity and change in European Governance, Centre for European Studies, Europolity*, vol. 11, No. 2, 2017, http://europolity.eu/wp-content/uploads/2017/12/Revista-Europolity-vol.11_no.2_-2017_COMPLET_online_final.pdf accesat la data de 27.08.2018

- Brie, Mircea, *The European Neighborhood Policy, Mass-media and Cross-border Cooperation*, în *Analele Universității din Oradea, Seria Relații Internaționale și Studii Europene*, 2009.
- Brie, Mircea; Horga, Ioan, *Le frontiere culturali europee: tra l'identità dello spazio europeo e le politiche comunitarie*, în Șipoș, Sorin; Moisa, Gabriel; Brie, Mircea; Sfrengu, Florin; Gumenăi, Ion (coord.), *The Historian's Atelier. Sources, Methods, Interpretations*, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2012.
- Brie, Mircea; Horga, Ioan, *The European Union External Border. An Epistemological Approach*, în *Revista Română de Geografie Politică*, 2009.
- Bulat, Violeta; Elsing, Violeta; Iovu, Andrei, *Studiu de evaluare a impactului programelor de cooperare transfrontalieră ale UE privind dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova*, Chișinău, 2018, <http://mf.gov.md/sites/default/files/Studiu%20de%20evaluare%20a%20impactului%20programelor%20de%20cooperare%20transfrontalier%C4%83%20ale%20UE%20privind%20dezvoltarea%20social-economic%C4%83%20a%20Republicii%20Moldova.pdf> accesat la data de 17.04.2018.
- Cucerescu, Vasile, *EU Cross-border Cooperation in Eastern Europe*, în *Cross-border Cooperation in Europe between Successes and Limits*, Eurolimes, Volumul 21, 2016, <http://www.igri.ro/ires/eurolimes20/pdf.pdf> accesat la data de 02.03.2018.
- Horga, Ioan *Eurolimes, Where to?*, în Dolghi, Dorin, *et.al.*, *The Geopolitics of European Frontiers*, Eurolimes Vol. 10, Oradea University Press, Oradea, 2010.
- Horga, Ioan, *European Union between the constraint of borders and global competition*, în Horga, Ioan; Popoviciu, Adrian-Claudiu, *European Union between the constraint of borders and global competition*, Supplement of Eurolimes, Oradea, 2011, p. 6, <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/29368> accesat la data de 30.08.2018
- Horga, Ioan, *EU Frontiers will become the hard borders?* în Freitas, Valente, Isabel, Maria, (coord.), *the Atlantic and the word mobility, crises, cultural dynamics*, Coimbra University Press, 2017.
- Horga, Ioan, *Forms of fragmentation or the European „Border Anxiety”?*, în Horga, Ioan; Süli-Zakar, István, *Eurolimes*, vol. 20, 2015
- Horga, Ioan, *In and Out: Understanding the European Union beyond its border*, <http://europolity.eu/wp-content/uploads/2016/01/Evaluarea-cooper%C4%83rii-transfrontaliere.pdf> accesat la data de 12.05.2018.

- Horga, Ioan, *The unaccomplished decentralisation or formal decentralisation in the EUMS from Central and Eastern Europe*, în *Analele Universității din Oradea. Seria Relații Internaționale și Studii Europene* vol. 6, 2014
- Horga, Ioan, *Valorizarea cercetării științifice din mediul academic pentru evaluarea ongoing. Evaluarea programelor de coopeare teritorială /transfrontalieră*, în Horga Ioan, Țoca Constantin-Vasile, Chirodea Florentina, *Evaluarea cooperării transfrontaliere la frontierele României*, Oradea, Primus, 2013.
- Horga, Ioan, *Why Eurolimes?*, în Horga, Ioan, *et.al.*, *Europe and Its border: Historical Perspective*, Oradea University Press, Oradea, 2006.
- Horga, Ioan; Costea, Ana Maria, *Border/Frontier cities: between communication and fragmentation*, în Țoca, Constantin-Vasile; Kruglashov, Anatoliy; Radics, Zsolt, *Border cities in Europe*, Eurolimes, vol. 19, Oradea University Press, 2015.
- Horga, Ioan; Costea, Ana Maria, *Cross-border cooperation as a network instrument of EU integration of Moldova and Ukraine*, în Pacheco Amaral, Carlos A.; Cucerescu, Vasile; Gabrichidze, Gaga; Horga, Ioan; Kruglashov, Anatoliy; Latoszek, Ewa; Pachocka, Marta, *EU Association Agreements with Georgia, Moldova and Ukraine Through cooperation towards integration*, Supplement to Eurolimes, International Conference, Chișinău-Tbilisi-Chernivitsi, 2017.
- Horga, Ioan; Costea, Ana Maria, *Eastern Partnership between the permeability and impermeability of EU Eastern Borders*, în Pacheco, Amaral, Carlos E.; Gabrichidze, Gaga; Horga, Ioan; Kruglashov, Anatoliy; Latoszek, Ewa; Pachocka, Marta; Cucerescu, Vasile. *EU relations with the Eastern Partnership Strategy, Opportunities and challenges*, Chișinău-Chernivitsi-Tbilisi, 2016.
- Horga, Ioan; Costea, Ana Maria, *The regional policy in the EMUS from Central and Eastern Europe between Decentralisation and Recentralisation*, în *Debater a Europa*, No. 12, <http://europe-directaveiro.aeva.eu/debatereuropa/images/n12/ihorga.pdf> accesat la data de 28.08.2018.
- Horga, Ioan; Florian, Gyula, Laszlo, *Multilevel governance and subsidiary in principle in White Paper of MLG of Committee of The Region (COR)*, în Horga, Ioan; Bărbulescu, Iordan Gheorghe; Ivan, Adrian; Palincsak, Mykolia; Suli-Zakar, Istvan, *Regional and Cohesion Policy – Insights Into the Role of the Partnership Principle in the New Policy Design*, Debrecen University Press & Oradea University Press, 2011.
- Horga, Ioan; Landuyt, Ariane, *Communicating the EU policies beyond the/its borders*, în Horga, Ioan; Landuyt, Ariane, *Communicating the EU Policies beyond the borders. Proposal*

for constructive neighbour relations and the new EU's external communication strategy, Oradea University Press, 2013.

- Horga, Ioan; Pantea, Dana, *Europe from Exclusive Borders to Inclusive Frontiers. Introduction*, în Gerard Delanty, Dana Pantea, Karoly Teperics, , *Europe from Exclusive Borders to Inclusive Frontiers*, Eurolimes vol. 4, Oradea University Press, 2007.
- Horga, Ioan; Pop, Adrian, Claudiu *The role of Public Administration in the CBC in the context before and after Economic Crisis*, în Țoca, Constantin, Vasile; Horga, Ioan; Șoproni, Luminița, *The Evaluation of Cross-Border Cooperation in Europe*, Debrecen University Press, 2017.
- Radu, Alexandra, *Small and Medium-Size Companies from the Borderland Region Romania-Ukraine-Republic of Moldova*, în Țoca, Constantin, Vasile; Horga, Ioan; Șoproni, Luminița (coord.), *The Evaluation of Cross-Border Cooperation in Europe*, Debrecen University Press, 2017.
- Süli-Zakar, István, *Successes and Failures in the CBC History of East Europe. (Retrospection to the Three Decades of My CBC Activities and Researches)*, în Țoca, Constantin-Vasile; Czimre, Klara; Cucerescu, Vasile, *Cross-border cooperation in Europe between successes and limits*, Eurolimes, vol. 21, 2016.
- Süli-Zakar, István, *The Role of the Euroregions and Eurimetropolises in the Etherealisation of the Borders in the Eastern Periphery of the European Union*, în Eurolimes, vol. 7, 2009, p. 139, <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=163570> accesat la data de 30.08.2018
- Süli-Zakar, István; Tokes, Tibor; Lenkey, Gabor, *The operational development of CBC-Institutions along the Hungarian-Romanian border in the light of the research results of Institute for Euroregional Studies (IERS) Debrecen-Oradea*, în Stoica, Alina; Pacheco Amaral, Carlos E.; Süli-Zakar, István, *Cross-border governance and the borders evolutions*, Eurolimes, Vol. 16, Oradea University Press, 2013
- Șoproni, Luminița; Chirodea, Florentin; Stoica, Aline, *The role of cross-border cooperation in cross-border region branding*, în Țoca, Constantin-Vasile, Horga, Ioan; Șoproni, Luminița, *The evaluation of cross-border cooperation in Europe*, Debrecen University Press, Debrecen, 2017.
- Șoproni, Luminița; Horga, Ioan *The economic frontiers of Europe-Introduction*, în Șoproni, Luminița; Santagastino, Angelo; Molnar, Erno, *Europe and its Economic Frontiers*, Eurolimes, vol. 8, Oradea University Press, 2009.
- Șoproni, Luminița; Horga, Ioan *The romanian-hungarian border, link or delimitation for the post-adhesion process of Romania and Hungary?*, Șoproni, Luminița; Santagastino, Angelo;

Molnar, Erno, *Europe and its Economic Frontiers, Eurolimes*, vol. 8, Oradea University Press, 2009.

- Şoproni, Luminița; Horga, Ioan, *The EU's Voice beyond its Borders: The European Union's external communication* in CES Working Papers, vol. VIII, issue, 3/2016.
- Țoca, Constantin, Vasile, *Stages of development of a functional cross-border cooperation Case Study. Communities Oradea and Debrecen, a possible model for Ukraine-Romania-Moldova community border*, MPRA Paper No. 62725, September 2015, https://mpra.ub.uni-muenchen.de/62725/1/MPRA_paper_62725.pdf accesat la data de 15.03.2018.
- Țoca, Constantin, Vasile; Pocola, Bogdan; *Leadership Scenarios in Ukraine. The impact of EU and Russian Politics*, în *Analele Universității din Oradea. Seria Relații Internaționale și Studii Europene* vol. 6, 2014
- Țoca, Constantin, Vasile; Pocola, Bogdan; Radu, Alexandra, *Cross-border cooperation and evaluation of the Eastern Partnership territorial cooperation programme between Romania-Moldova-Ukraine*, in *EU Relations with Eastern Partnership: Strategy, Opportunities and challenges*, Chisinau- Chernivtsi-Tbilisi, 2016.
- Țoca, Constantin, Vasile; Pocola, Bogdan; Radu, Alexandra, *The Romanian-Ukrainian cooperation in the context of the Eastern Partnership*, în Pacheco Amaral, Carlos A.; Cucerescu, Vasile; Gabrichidze, Gaga; Horga, Ioan; Kruglashov, Anatoliy; Latoszek, Ewa; Pachocka, Martha, *EU Association Agreements with Georgia, Moldova and Ukraine Through cooperation towards integration*, Supplement to Eurolimes, International Conference, Chișinău-Tbilisi-Chernivtsi, 2017.
- Țoca, Constantin-Vasile, Vasile; Feier, Eduard, Ionuț; Radu, Alexandra, *The Impact of Romania-Hungary Cross Border Cooperation Programme 2007-2013 on Bihor-Hajdu Bihar Counties*, în Brie, Mircea; Stoica, Alina; Chirodea, Florentina (coord.), *The European space. Borders and issues, In Honorem Professor Ioan Horga*, Oradea-Debrecen, University Press-Debrecen University Press, 2016.
- Țoca, Constantin-Vasile; Popoviciu, Adrian-Claudiu, *The European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC), Instruments of cross-border cooperation. Case study Romania-Hungary*, în Dolghi, Dorin; Ilieș, Alexandru; Katiskides, Savvas; Suli-Zakar, Istvan, *The geopolitics of European Union*, Eurolimes, vol. 10, 2010
- Țoca, Constantin-Vasile; Czimre, Klara, *Cross-border cooperation at the EU internal land external borders*, în Țoca, Constantin-Vasile; Czimre, Klara; Cucerescu, Vasile, *Cross-border cooperation in Europe between successes and limits*, Eurolimes, vol. 21, 2016.

- Țoca, Constantin-Vasile; Horga, Ioan; Șoproni, Luminița, *The frontier-from Boundary to connecting axis for cross-border regions*, în Țoca, Constantin-Vasile; Horga, Ioan; Șoproni, Luminița, (coord.), *The evaluation of cross-border cooperation in Europe*, Debrecen University Press, Debrecen, 2017
- Biroul Regional pentru Cooperare Transfrontalieră, Programul Operațional Comun România-Ucraina 2014-2020, *Newsletter nr. 6/13.08.2018*, www.ro-ua.net accesat la data de 20.08.2018.
- Biroul Regional pentru Cooperare Transfrontalieră Suceava, *Apeluri proiecte, ENPI CBC Apel I*, http://brct suceava.ro/?page_id=3922 , accesat la data de 21.02.2018
- BRCT Suceava, *ENI RO-UA 2014-2020, Prezentare generală*, http://brct suceava.ro/?page_id=3908 <http://www.fonduri-ue.ro/ro-ua> accesat la data de 03.04.2018.
- Broșură finală, *People, partnerships and development: ENPI CBC Romania-Ukraine-Republic of Moldova*, http://www.ro-ua-md.net/wp-content/uploads/2014/03/brosura_finala_2016.pdf, accesat la data de 15.04.2018.

